

Історія

УДК 327.51:355.01(470:477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19965388>

**Політико-дипломатичні та інституційні питання як виклик діяльності
НАТО в умовах російсько-української війни**

Тихоненко Ірина Вікторівна,

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-7716-085X>

Остапчук Сергій Сергійович,

магістрант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-2755-5928>

Прийнято: 17.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація.** У статті проаналізовано політико-дипломатичні та інституційні виклики діяльності НАТО в умовах російсько-української війни з 2014 року. Авторами виокремлено ключові проблемні напрями функціонування Альянсу. По-перше, інституційний вимір, який втілюється у особливостях консенсусного ухвалення рішень у межах Північноатлантичної ради. У контексті російсько-української війни активізувалися випадки блокування ініціатив окремими державами (позиція Угорщини, затримка ратифікації*

вступу Швеції), що стало приводом до дискусії щодо реформування наявної процедури прийняття рішень. Зокрема, на тлі заяв Президента США Д. Трампа щодо критики НАТО, розпочалися дискусії навколо ідеї «європейської стратегічної автономії». По-друге, політико-дипломатичний вимір у форматі розбіжностей між «старими» та «новими» членами НАТО щодо сприйняття загрози з боку РФ, питання постачання озброєнь Україні та перспектив її членства (позитивний момент – формування Ради Україна-НАТО). Відзначимо роль постаті Генсека НАТО у реалізації конструктивного дипломатичного діалогу Альянсу. По-третє, стратегічний вимір – реалізація політики розширення НАТО на схід, ухвалення нової Стратегічної концепції 2022 року та посилення східного флангу. Окремо охарактеризовано роль США та провідних європейських держав у формуванні спільної позиції Альянсу. Визначено, що вагому роль як індикатора політичної єдності держав-членів НАТО відіграють саміти, які не лише представляють певну спільну позицію, а й стратегію розвитку Альянсу.

Автори дійшли висновку, що попри консолідацію НАТО після 2022 року та інституціоналізацію співпраці з Україною, принцип консенсусу й наявність різних національних інтересів залишаються стримуючими факторами ефективності Альянсу. Подальша результативність діяльності НАТО буде залежати від збереження стратегічної єдності, адаптації механізмів ухвалення рішень та вироблення узгодженої позиції щодо майбутнього розширення.

Ключові слова: НАТО, Україна, російсько-українська війна, розширення НАТО на Схід, колективна безпека, саміти НАТО.

**Political-diplomatic and institutional issues as challenge for NATO's activities
in the context of the Russian-Ukrainian war**

Iryna Tykhonenko,

PhD in Political Science, Associate Professor, Associate Professor at the
Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea
National University, Mykolaiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7716-085X>

Serhii Ostapchuk,

Master student at the Department of International Relations and Foreign
Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0000-2755-5928>

***Abstract.** The article analyzes the political-diplomatic and institutional challenges of NATO's activities in the context of the Russian-Ukrainian war since 2014. The authors identify key problem areas of the Alliance's functioning. Firstly, the institutional dimension, which is embodied in the features of consensus decision-making process within the North Atlantic Council. In the context of the Russian-Ukrainian war, cases of blocking the initiative by individual states (Hungary's position, issues with the ratification of Sweden's accession) have intensified, which has become an occasion for a discussion on reforming the existing decision-making procedure. Thus, against the background of the statement of US President D. Trump on criticism of NATO, discussions around the idea of "European strategic autonomy" have intensified. Secondly, the political and diplomatic dimensions in the format of differences between the "old" and "new" NATO members regarding the perception of the threat from the Russian Federation, the issue of supplying weapons to Ukraine and the prospects for its membership are investigated (in positive aspect – the formation of Ukraine-NATO Council). It is stressed on the role*

of NATO Secretary General in the implementation of the Alliance's constructive diplomatic dialogue. Thirdly, the strategic dimension – the implementation of NATO's expansion policy to the East, the adoption of the new 2022 Strategic Concept and the strengthening of the eastern flank. The role of the USA and leading European states in the formation of the Alliance's common position is characterized. It is determined that a significant role as an indicator of the political unity of the NATO member states is played by the NATO summits, which not only represent a certain common position, but also the strategy for the development of the Alliance.

The authors concluded that despite the consolidation of NATO after 2022 and the institutionalization of cooperation with Ukraine, the principle of consensus and the presence of different national interests remain constraining factors for the Alliance's effectiveness. The further effectiveness of NATO's activities will depend on maintaining strategic unity, adapting decision-making mechanisms and developing a coordinated position on future enlargement.

Keywords: *NATO, Ukraine, Russian-Ukrainian war, NATO enlargement to the East, collective security, NATO summits.*

Постановка проблеми. Російсько-українська війна з 2014 р. стала каталізатором змін у системі євроатлантичної безпеки, що безпосередньо торкнулися і політико-дипломатичних основ діяльності Північноатлантичного альянсу (НАТО). Політика розширення Альянсу на схід, яка геополітично зачіпає держави Центрально-Східної Європи, які Росія розглядає як зону свого впливу, стала інтерпретуватися офіційною Москвою як екзистенційна загроза існуванню. Як наслідок, Росія все більше реагує засобами «жорсткої» сили та агресії на перспективи розширення Альянсу.

Зокрема, саміт НАТО в Уельсі 2014 р. чітко зафіксував реакцію держав-членів Альянсу у форматі прийняття Плану дій НАТО у галузі готовності на порушення норм міжнародного права Росією. Повномасштабне військове

вторгнення Росії до України у 2022 р. змусило НАТО офіційно визнати РФ «найбільш значущою та прямою загрозою» у Стратегічній концепції НАТО 2022 р. [14]. Проте, ефективність практичної площини реалізації протидії Росії як прояв політичної єдності НАТО варто піддати критиці, зважаючи на різний ступінь сприйняття загроз окремими союзниками, інституційну кризу та питання щодо застосування на практиці Статті 5 Альянсу про колективну оборону зокрема в умовах порушення повітряного простору Польщі російськими дронами. Водночас відсутність єдності щодо термінів вступу України та Грузії, а також складнощі у погодженні обсягів військової допомоги Україні свідчать про те, що існуючі інструменти політичної координації потребують адаптації. Варто відзначити, що Альянс робить кроки до модернізації політико-дипломатичної та оборонної компоненти взаємодії держав-членів у форматі реалізації ініціативи «НАТО-2030» у якій саме російсько-українська війна стане детермінантою успішності її реалізації та діяльності Альянсу у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання трансформації Альянсу після 2014 р., особливо в контексті російсько-української війни, перебуває у центрі уваги провідних фахівців-міжнародників.

Серед української наукової школи відзначимо дослідження І. Тодорова [5] щодо еволюції відносин Україна-НАТО та С. Федуняка [6], який апелює до впливу російсько-української війни на безпекові інститути у світі, зокрема і діяльність Північноатлантичного альянсу. О. Затинайко, В. Павленко, П. Крикун [1] аналізують нормативний аспект Стратегічної концепції НАТО 2022 р. та її основні елементи. У свою чергу, А. Коновал [2] розглядає саме механізми політичної взаємодії держав-членів НАТО. Т. Сидорук та В. Павлюк [4] апелюють до впливу російсько-української війни на діяльність НАТО та відповідних аналітичних позицій та підходів

закордонних науковців щодо питань розширення Альянсу на схід, відносин з Україною зважаючи на «російський» фактор.

Відзначимо також аналітичну доповідь Інституту стратегічних досліджень України [3] у якій ґрунтовно розглядається діяльність НАТО в умовах російсько-української війни, насамперед Гаазький саміт та його вплив на процеси розроблення нових форм європейської безпекової взаємодії на підтримку України з огляду на певний деструктивний вплив США.

Грузинська науковиця Н. Чітадзе [8] розглядає діяльність НАТО крізь призму глобального світового порядку та нагальності трансформації його діяльності в сучасних умовах. Аналітична доповідь дослідників RAND – Дж. Блека, Ш. Клеберга та Е. Сільвестр [7] апелює до інституційних аспектів розширення Альянсу та питань з якими зіштовхнулися держави-члени за умови вступу Швеції та Фінляндії, що є проявом критики діяльності Альянсу у форматі його єдності та питань консенусного підходу до прийняття рішень.

Відзначимо наукові розвідки присвячені аналізу діяльності НАТО та його реакції на російсько-українську війну крізь призму теоретичних шкіл дослідження міжнародних відносин. Зокрема, данська науковиця М. Мальксоо [13] апелює до парадигми неореалізму і концепту «стримування» у міжнародних відносинах, що пояснюють не лише практичні, а й концептуальні зміни у діяльності НАТО як реакції на нові загрози світовому порядку. Більш практичною, але з наявною теоретичною основою є науковий доробок канадських науковців А. Гечу, С. фон Глаткі [12], які, серед іншого, апелюють до ідей конструктивізму та пояснюють певну роз'єднаність Альянсу концептом ідентичності та вагомим деструктивним впливом Росії, у той же час не применшуючи «американського» чинника у діяльності НАТО.

Варто підкреслити, що наявні наукові розвідки як українських, так і закордонних дослідників під впливом російсько-української війни все більше акцентують увагу на певних «недопрацюваннях» Альянсу, питаннях єдності

держав-членів, нагальності модернізації прийняття рішень, але підтримують ідею, що НАТО залишається ефективним стримуючим механізмом сучасної міжнародної безпеки.

Джерельною базою дослідження, яка сприяла більшому рівню об'єктивності, стали рішення самітів НАТО [22; 25], заяви політичних та державних діячів держав-членів Альянсу [9; 17-19], а також публікації засобів масової інформації [10; 15; 16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на нові тенденції міжнародно-політичного життя, варто відзначити динаміку політико-дипломатичної взаємодії держав-членів НАТО в умовах російсько-української війни, проблем узгодження офіційних позицій, а також самітів Альянсу, що потребує всебічного аналізу. У свою чергу, це демонструє реакцію Альянсу на виклики та стимулює вироблення нових підходів до механізмів прийняття зовнішньополітичних рішень і потребує всебічного аналізу дій НАТО на підтримку України та виокремлення перспективних напрямків подолання існуючих розбіжностей в межах організації.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою є дослідження політико-дипломатичних та інституційних викликів діяльності НАТО в умовах російсько-української війни. Автори ставлять такі завдання: розгляд специфіки інституційної складової прийняття зовнішньополітичних рішень в межах НАТО, аналіз особливостей політико-дипломатичної риторики держав-членів Альянсу (на основі заяв і виступів політичних діячів) та самітів як механізму реагування на загрози Альянсу в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. У сучасних міжнародних відносинах концепція колективної безпеки виступає фундаментальним механізмом підтримки стабільності, за якого ризики застосування сили знижуються завдяки скоординованій діяльності держав в межах інституційного

об'єднання. Північноатлантичний альянс є класичним прикладом концепції колективної безпеки зважаючи на закріплення у Статті 5 Вашингтонського договору 1949 р., що збройний напад на одного або кількох союзників розглядається як напад на усіх держав-членів. Тому, потенційний агресор має усвідомлювати, що будь-яка ескалація неминуче призведе до зіткнення з об'єднаною військово-політичною міццю всього блоку. У свою чергу, Альянс обґрунтовує політику «відкритих дверей» і розширення на схід [8, р. 300].

Відзначимо, що концепція колективної безпеки НАТО у сучасному світовому порядку може бути розглянута крізь призму міжпарадигмального виміру теорії міжнародних відносин, насамперед реалізму та неореалізму. Адже, класичне бачення «балансу сил» на міжнародній арені («balance of power») К. Уолтца наразі все більше поступається «балансу загроз» («balance of threats») С. Уолта. Адже, держави мають реагувати не лише проти найсильнішого ворога, а насамперед – найнебезпечнішого ворога і не завжди першість займає військова міць потенційного порушника міжнародної стабільності [24, р. 134]. Тому, держави визначають рівень вагомості та загрози на міжнародній арені та механізми і інструменти протидії цій загрозі. У свою чергу, в межах НАТО останнім часом можна спостерігати перехід від «балансу сил» до формування коаліційного співробітництва держав-членів Альянсу у нових форматах взаємодії «балансу загроз», що безпосередньо стає проявом трансформації його діяльності. Зазначена тенденція знаходить своє підтвердження у спробах Альянсу подолати інституційну кризу та виокремлення Росії не лише як загрози воєнного характеру, а «екзистенційної загрози», яка потребує комплексного реагування.

Інституційна криза всередині Альянсу особливо гостро проявилася в механізмі прийняття рішень на основі консенсусу, який в умовах високої інтенсивності бойових дій часто стає перешкодою для оперативної відповіді. Тобто, ухвалення будь-якого зовнішньополітичного чи військово-

стратегічного кроку – від розгортання місій до підписання протоколів про приєднання нових членів – вимагає абсолютної згоди всіх союзників. З однієї сторони, цей механізм гарантує суверенну рівність усіх держав-учасниць, забезпечуючи високу легітимність та солідарність спільних дій. З іншої сторони, в умовах динамічних криз необхідність узгодження національних інтересів понад трьох десятків держав може суттєво уповільнювати процес оперативного реагування. Сьогодні виклики для НАТО мають комплексний характер і включають інституційні розбіжності між самими членами Альянсу.

Провідну роль у формуванні спільної позиції Альянсу продовжує відігравати Північноатлантична рада, яка залишається основним політичним майданчиком для консультацій і досягнення консенсусу між державами-членами. Саме в її межах узгоджуються рішення щодо стратегічної адаптації, реагування на кризові ситуації та визначення довгострокових пріоритетів безпеки. При цьому, принцип відсутності формального голосування та домінування переговорного процесу означає, що будь-яке рішення є результатом складного компромісу між національними інтересами союзників, які подекуди різняться.

У сучасних умовах питання прийняття нових членів дедалі більше виходить за межі суто процедурного або технічного виміру й перетворюється на елемент стратегічного стримування. Рішення самітів НАТО, а також заяви Генерального секретаря Альянсу та лідерів провідних держав-членів, зокрема Сполучених Штатів, свідчать про прагнення поєднати принцип відкритості з необхідністю збереження внутрішньої єдності. Сполучені Штати Америки наголошують на важливості виконання технічних та демократичних критеріїв. Екс-Президент США Дж. Байден неодноразово наголошував, що процес вступу нових членів до Альянсу не може бути автоматичним або прискореним лише через політичну доцільність. Під час саміту у Вільнюсі він зазначив, що

Україна має продемонструвати відповідність стандартам НАТО, перш ніж питання членства буде розглянуто по суті [19].

З іншого боку, європейські лідери, зокрема Президент Франції Е. Макрон акцентують на стратегічній необхідності розширення Альянсу. Французький лідер зазначив, що партнерам потрібно надати «шлях до членства» з конкретними безпековими гарантіями вже зараз, щоб запобігти подальшій агресії [9]. У свою чергу, Канцлер Німеччини О. Шольц акцентує на тому, що ключовим пріоритетом є практична підтримка озброєнням, а не формальні юридичні кроки, які могли б спровокувати пряме зіткнення НАТО з третіми сторонами [18]. Дещо «золоту середину» у реакції НАТО на війну Росії проти України та перспективи членства України в Альянсі можна простежити у заявах колишнього Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга. Йдеться про запровадження з липня 2023 р. діяльності Ради Україна-НАТО як певної проміжної ланки, що дозволяє країні-партнеру сідати за стіл переговорів на рівних, не маючи статусу повноправного члена [17].

Хоча Генеральний секретар Є. Столтенберг неодноразово наголошував, що «єдність – це наша найбільша сила» [17], практика показала, що право вето часто стає інструментом політичного торгу.

Показовими стали випадки блокування або затягування рішень, зокрема позиція Угорщини щодо формулювань спільних заяв НАТО та використання права вето у питаннях, пов'язаних із підтримкою України. Посол США в Угорщині Д. Прессман заявив: «Угорщина неодноразово блокувала зустрічі НАТО з Україною на високому рівні та відкладала рішення щодо допомоги Києву, незважаючи на те, що ці дії підривають колективні інтереси Альянсу» [23].

«Старі» держави-члени НАТО, зокрема Франція, Німеччина та Італія, традиційно демонструють більш стриманий підхід до сприйняття загрози з боку Російської Федерації, тоді як держави Центрально-Східної Європи –

Польща, країни Балтії, Румунія – розглядають РФ як екзистенційну загрозу власній безпеці. Ця різниця у стратегічній культурі безпосередньо впливає на позиції щодо розширення НАТО на схід, масштабів військової допомоги Україні та характеру стримування Росії і безпосередньо інтерпретує до концепту «балансу загроз».

Апелюючи до практичних змін у діяльності НАТО, в політичних та експертних колах активізувалися дискусії щодо можливого реформування процесу ухвалення рішень у межах Альянсу. Зокрема, обговорюється доцільність створення так званих «коаліцій охочих» для оперативного реагування на кризові ситуації без формального перегляду принципу консенсусу. Паралельно висувуються пропозиції щодо запровадження процедур кваліфікованої більшості для окремих невійськових політичних рішень, що могло б зменшити ризик інституційного паралічу.

Додатковим чинником внутрішніх дискусій в межах НАТО стала ідея «європейської стратегічної автономії», яку послідовно просуває Е. Макрон [11]. Французьке бачення посилення оборонної самостійності Європи викликає стриману реакцію зі сторони Німеччини, але досить критичне ставлення від Польщі й країн Балтії, які вбачають у США гаранта безпеки. Велика Британія, у свою чергу, зберігає чітку атлантичну орієнтацію, виступаючи проти будь-яких ініціатив, що можуть послабити роль НАТО. Роль США у цих дискусіях суттєво залежала від політичного курсу адміністрацій: адміністрація Дж. Байдена наголошувала на відновленні трансатлантичної єдності, тоді як Д. Трамп у 2025 р. заявив, що не буде захищати союзників, які не вкладають достатньо в оборону, та вимагав підвищити оборонні видатки до 5 % ВВП [10].

У цих умовах особливого значення набуває роль Генерального секретаря НАТО як посередника між різними групами держав-членів. Діяльність Є. Столтенберга, а згодом і М. Рютте, ґрунтується на механізмах

«тихої дипломатії», спрямованої на зниження напруги та пошук компромісів без публічної ескалації розбіжностей. Саме через цей інструментарій Альянс намагається зберігати інституційну цілісність у процесі ухвалення рішень щодо підтримки України та перспектив подальшого розширення.

З огляду на активність НАТО щодо спроб інституційної модернізації реагування на загрози, насамперед зі сторони Росії, актуалізується концепт «балансу загроз» та підхід до концепції «стримування» у міжнародно-політичній науці. Відзначимо його аналіз М. Мальксоо (представниця данської школи міжнародних відносин), яка апелює не лише до парадигми неореалізму а й оновленого підходу стримування – «стримування через заперечення» («deterrence by denial») [13, р. 535-536], а саме можливості швидкого реагування НАТО на загрози, посилення оперативної сумісності та захисту східного флангу, що стане перспективним проявом неможливості здобути перевагу над Альянсом. Тобто, створення таких умов, які б вже наразі не дозволяли противнику вчинити акт агресії, так як його перемога буде вже «заперечена» наявними умовами. Це ставить перед Альянсом питання покращення механізмів реагування на загрози з урахуванням спільних дій та координації зусиль.

Проте, політико-дипломатична реакція НАТО на війну Росії проти України після лютого 2022 р. продемонструвала як високий рівень солідарності, так і наявність суттєвих розбіжностей між державами-членами, що можна простежити у політичній риториці та заявах відповідних очільників європейських держав.

Країни Центрально-Східної Європи, передусім Польща, держави Балтії та Чехія послідовно виступають прихильниками максимальної військово-політичної підтримки України та посилення присутності НАТО на східному фланзі. У свою чергу, Польща посилює свою позицію щодо функціонування НАТО на практиці та зазначає, що нова стратегічна концепція НАТО повинна

враховувати зміни, спричинені агресією Росії проти України. Альянс має перейти до формування оборонної та постійної присутності в державах-членах, насамперед на східному фланзі. Тому, безпека України є невід'ємною складовою безпеки всього Альянсу та його стратегічної мети [21, р. 22].

Аналогічну позицію займають Литва, Латвія та Естонія, лідери яких систематично закликають до збільшення постачання озброєнь Україні та розгортання додаткових контингентів НАТО поблизу кордонів з Росією. Чеське керівництво, у свою чергу, активно підтримувало ініціативи з постачання артилерійських боєприпасів і створення навчальних програм для українських військових.

Водночас низка держав демонструє більш обережну або стриману позицію. Франція послідовно підкреслює необхідність підтримки України, але водночас акцентує увагу на недопущенні прямої військової конфронтації між НАТО та Росією. У свою чергу, офіційний Будапешт систематично критикує санкційну політику та виступає проти розширення військової допомоги Україні. Ці розбіжності особливо чітко проявилися в питаннях постачання важкого озброєння, створення навчальних місій та перспектив членства України в НАТО. Хоча на самітах Альянсу було ухвалено рішення про розширення програм військової допомоги та інституційне оформлення співпраці через Раду Україна-НАТО, консенсус щодо конкретних термінів або формальних гарантій членства так і не був досягнутий. Заяви Генерального секретаря НАТО підкреслюють підтримку прагнення України вступити до Альянсу, однак відсутність чітких часових меж свідчить про збереження внутрішньої політико-дипломатичної напруги. М. Рютте зазначив, що шлях України до НАТО є незворотним, хоча питання членства не буде включено до тексту майбутньої мирної угоди [20].

Найбільш конструктивними маркерами еволюції політико-дипломатичної компоненти у діяльності НАТО з 2014 р. та у контексті

російсько-української війни можна вважати саміти Альянсу, які є проявом механізму співпраці держав-членів.

Після анексії Криму Росією у 2014 р. саміт в Уельсі зафіксував повернення НАТО до логіки колективної оборони та започаткував політику посиленого стримування на східному фланзі. Подальші саміти, зокрема у Варшаві (2016 р.) та Брюсселі (2018 р.), продемонстрували поступову консолідацію навколо ідеї стримування Росії, однак водночас виявили внутрішні суперечності щодо розподілу оборонних витрат і ролі США в Альянсі. Тому, станом на 2022 р. всередині Альянсу сформувалася наявна інституційна та політична напруга і дисбаланси, що безперечно загострилися на тлі повномасштабного військового вторгнення Росії до України.

Мадридський саміт 2022 р. став переломним моментом, оскільки саме там була ухвалена нова Стратегічна концепція, що офіційно визначила Росію як головну загрозу євроатлантичній безпеці. Саміт засвідчив високий рівень політичної консолідації довкола підтримки України, зокрема у сфері військової допомоги та посилення східного флангу. Водночас питання перспектив членства України в НАТО залишилося джерелом розбіжностей: попри декларативну підтримку політики «відкритих дверей», союзники не змогли дійти згоди щодо часових меж або формальних зобов'язань, що виявило питання стратегічної єдності держав-членів Альянсу [16].

Вільнюський саміт 2023 р. ще виразніше продемонстрував українське питання як головну точку політичної напруги в НАТО. Дебати між Сполученими Штатами, Німеччиною, Францією, Угорщиною та державами Центрально-Східної Європи стосувалися насамперед формату гарантій безпеки та перспектив членства України. Заяви Дж. Байдена акцентували на довгостроковій підтримці без формального запрошення до НАТО, тоді як позиція В. Зеленського підкреслила розчарування відсутністю чітких рішень. Е. Макрон та О. Шольц намагалися балансувати між підтримкою України та

уникненням прямої ескалації з Росією [15]. Вашингтонський саміт 2024 р. був спрямований на пошук компромісу щодо довгострокової підтримки України, зокрема через розвиток оборонної промисловості та інституціоналізацію допомоги, однак знову засвідчив відсутність єдиного бачення майбутнього розширення НАТО [25].

На саміті НАТО у Гаазі 24-25 червня 2025 р. лідери держав-членів НАТО підтвердили довгострокову підтримку України в умовах триваючої російської агресії, погодили подальшу інституціоналізацію безпекової допомоги та прив'язали її до ширшого рішення про поступове збільшення оборонних витрат союзників до 5 % ВВП до 2035 р. Водночас саміт не ухвалив нових формальних рішень щодо членства України, обмежившись політичним підтвердженням продовження співпраці та підтримки [22; 3, с. 11].

Висновок. На основі вище згаданих фактів можна стверджувати, що російсько-українська війна стала детермінантою змін у діяльності НАТО та спонукає його до перегляду інституційної та політико-дипломатичної складової діяльності. Адже, наразі Альянс все більше переходить від концепції «балансу сил» до «балансу загроз», де військова міць суперника не є єдиним фактором загрози. Відзначимо, що останніми роками у діяльності НАТО все більше піднімається питання ефективності принципу консенсусу у прийнятті рішень в Альянсі, а також розглядаються нові форми співробітництва.

Серед здобутків варто виокремити дотримання Альянсом ідеї колективної безпеки, зокрема, ухвалення нової Стратегічної концепції 2022 р., яка визначила перспективи його діяльності та дозволила підтримати Україну у воєнній протидії Росії. Рішення відповідних самітів НАТО демонструють спроби держав-членів активізувати спільні дії як відповідь на нові загрози.

Водночас ефективність співпраці НАТО залишається нерівномірною, оскільки внутрішні політичні розбіжності та залежність від консенсусного механізму обмежують швидкість і глибину ухвалення стратегічних рішень.

Тому, майбутня ефективність Альянсу залежатиме серед іншого не лише у подоланні інституційних розбіжностей у діяльності, а й практичної складової та політичної волі щодо підтримки України, розширення НАТО на схід в сучасних умовах турбулентного безпекового та геополітичного міжнародного середовища.

Перспективи дослідження автори вбачають у аналізі підходів НАТО до подолання інституційних та політико-дипломатичних викликів і розбіжностей апелюючи до співпраці НАТО-Україна та впливу «російського» фактору.

Список використаних джерел

1. Зatinaiko O., Pavlenko V., Krykun P. Основні положення нової Стратегічної концепції НАТО – 2022, наслідки для України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2023. № 1(77). С. 20–24. DOI: 10.33099/2304-2745/2023-1-77/20-24. URL: <https://znp-cvds.nuou.org.ua/article/view/283257/277427> (дата звернення: 12.02.2026).

2. Коновал А. Практичне співробітництво НАТО на шляху поглиблення євроатлантичної інтеграції. *Політикус*. 2025. № 3. С. 174–180. DOI: 10.24195/2414-9616.2025-3.27. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/23247/1/Konoval%20Artem%20Pavlovych.pdf> (дата звернення: 12.02.2026).

3. Перспективи формування нової європейської системи безпеки та місце в ній України : аналіт. доп. / О. Александров, А. Веселовський, О. Каракуц та ін. ; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. Київ : НІСД, 2025. 45 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-10/ad_evropeyska-sistema-bezpeki_10102025_zamina2810.pdf (дата звернення: 05.02.2026).

4. Сидорук Т., Павлюк В. Розширення НАТО як фальшивий привід для виправдання війни Росії проти України. *НІСД* : вебсайт. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/rozshyrennya-nato-yak-falshyvyy-pryvid-dlya-vupravdannya-viynu-rosiyi-protu-ukrayiny> (дата звернення: 05.02.2026).
5. Тодоров І. Я. Україна – НАТО: сучасний стан відносин і перспективи. *Міжнародний науковий вісник*. 2023. № 1–2. С. 10–20. DOI: 10.24144/2218-5348.2023.1-2(27-28).10-20.
6. Федуняк С. Г. Вплив російсько-української війни на діяльність провідних інститутів безпеки в контексті формування нової моделі міжнародних відносин. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2022. № 11. С. 131–140. DOI: 10.31861/mediaforum.2022.11.131-140. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/article/view/62/52> (дата звернення: 12.02.2026).
7. Black J., Kleberg C., Silfversten E. NATO Enlargement Amidst Russia's War in Ukraine: How Finland and Sweden Bolster the Transatlantic Alliance. RAND, 2024. 31 p. URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA3236-1.html> (дата звернення: 05.02.2026).
8. Chitadze N. Russia-Ukraine war and defense and security priorities of NATO in the context of the establishment of new world order. *Athens Journal of Politics & International Affairs*. 2025. Vol. 1, iss. 4. P. 295–312. DOI: 10.30958/ajpia.1-4-3. URL: <https://www.athensjournals.gr/politics/2025-1-4-3-Chitadze.pdf> (дата звернення: 10.02.2026).
9. Conférence de presse du Président de la République au sommet de l'OTAN à Vilnius. *Élysée* : website. 2023. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2023/07/12/sommet-de-lotan-a-vilnius> (дата звернення: 12.02.2026).

10. EU leaders agree to step up defence efforts. *Reuters*. 2025. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-trump-push-europe-be-more-independent-macron-says-2025-02-03/> (дата звернення: 12.02.2026).
11. France's Macron says time for Europe to become geopolitical power. *Reuters*. 2026. URL: <https://www.reuters.com/world/time-europe-become-geopolitical-power-frances-macron-says-2026-02-13/> (дата звернення: 13.04.2026).
12. Gheciu A., von Hlatky S. Irreconcilable differences? NATO's response to Russian aggression against Ukraine. *International Journal*. 2024. Vol. 79, no. 2. P. 275–296. DOI: 10.1177/00207020241255999. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00207020241255999> (дата звернення: 12.02.2026).
13. Mälksoo M. NATO's new front: Deterrence moves eastward. *International Affairs*. 2024. Vol. 100, no. 2. P. 531–547. DOI: 10.1093/ia/iaae008.
14. NATO 2022 Strategic Concept. *NATO* : official website. 29.06.2022. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts/nato-2022-strategic-concept> (дата звернення: 05.02.2026).
15. NATO unity will be tested at upcoming summit. Ukraine's possible entry may be the biggest challenge. *CNBC*. 2023. URL: <https://www.cnbc.com/2023/07/09/nato-unity-will-be-tested-at-upcoming-summit-ukraines-possible-entry-may-be-the-biggest-challenge.html> (дата звернення: 12.02.2026).
16. NATO's summit 2022 in Madrid: 5 things to know. *Al Jazeera*. 2022. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/27/nato-summit-5-things-to-know> (дата звернення: 13.02.2026).
17. Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the NATO-Ukraine Council. *NATO* : official website. 12.07.2023. URL: <https://www.nato.int/en/news-and->

events/events/transcripts/2023/07/12/opening-remarks (дата звернення: 06.02.2026).

18. Pressestatement von Bundeskanzler Scholz zum Abschluss des NATO-Gipfels. *Die Bundesregierung* : website. 2023. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-2198328> (дата звернення: 06.02.2026).

19. Remarks by President Biden and President Zelenskyu of Ukraine in Joint Press Conference. *The White House* : website. 2024. URL: <https://it.usembassy.gov/president-biden-and-president-volodymyr-zelenskyu-of-ukraine-in-joint-press-conference/> (дата звернення: 10.02.2026).

20. Rutte: Ukraine's path to membership is irreversible, but no promise of NATO in peace agreement. *United24*. 2025. URL: <https://united24media.com/latest-news/rutte-ukraines-path-to-membership-is-irreversible-but-no-promise-of-nato-in-peace-agreement-7352> (дата звернення: 10.02.2026).

21. Shevchuk O. V., Tykhonenko I. V. US-Polish relations: Stability of the Euro-Atlantic community in the focus of NATO. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2023. No. 5. P. 16–25. DOI: 10.26693/ahpsxxi2023.05.016.

22. The Hague Summit Declaration. *NATO* : official website. 25.06.2025. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2025/06/25/the-hague-summit-declaration> (дата звернення: 05.02.2026).

23. US envoy slams Hungarian govt for 'disregarding' interests of NATO allies. *Reuters*. 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/us-envoy-slams-hungarian-govt-disregarding-interests-nato-allies-2023-12-05/> (дата звернення: 11.02.2026).

24. Walt S. Keeping the world "off-balance": Self-restraint and U.S. foreign policy. *Belfer Center for Science and International Relations*. URL:

https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/keeping_the_world_off_balance_stephen_walt.pdf (дата звернення: 23.02.2026).

25. Washington Summit Declaration. *NATO* : official website. 10.07.2024.
URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/10/washington-summit-declaration> (дата звернення: 05.02.2026).